

Михайлов В. Ф.,

ад'юнкт науково-дослідного центру дослідження війни, права та соціальних наук навчально-наукового інституту воєнної історії, права та соціальних наук,

Національний університет оборони України

(м. Київ, Україна)

ФУНКЦІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

Військова служба правопорядку (ВСП) у Збройних Силах (ЗС) України є спеціальним правоохоронним формуванням, створеним відповідно до Закону України від 7 березня 2002 року «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» [1].

Її основним призначенням є забезпечення військової дисципліни, підтримання правопорядку, охорона військових об'єктів і захист законних прав військовослужбовців. У мирний час функції Військової служби правопорядку мають переважно профілактичний і контрольний характер, однак в умовах особливого періоду вони істотно розширюються, набуваючи ознак комплексної правоохоронно-військової діяльності, спрямованої на підтримання боєздатності військ, стабільність у військових гарнізонах і правовий порядок у зоні бойових дій.

Під поняттям «особливий період» діюче законодавство розуміє стан, що охоплює час мобілізації, воєнного стану, а також частково період відбудови після завершення бойових дій [2; 3]. У цей період органи військового управління діють в умовах підвищеної відповідальності та ризику, що вимагає активного залучення ВСП до забезпечення правопорядку та реалізації спеціальних завдань, визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [4].

Функції Військової служби правопорядку у зазначених умовах поділяються на оперативно-службові, охоронно-конвойні, адміністративно-процесуальні, профілактичні та спеціальні. Вони охоплюють усі напрями діяльності військових частин – від дисциплінарного контролю до захисту стратегічних об'єктів. Однією з ключових функцій є організація гарнізонної та вартової служб, що передбачає охорону об'єктів, гауптвахт, бойових прапорів, контроль несення вартової служби та підтримання порядку в гарнізонах відповідно до Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України [5].

Не менш важливим напрямом є патрульно-постова діяльність, метою якої є запобігання злочинам і правопорушенням серед військовослужбовців, а також охорона громадського порядку в районах дислокації військ. Ця функція регулюється наказом Міністерства оборони України №169 від 22 червня 2021

року, який визначає порядок несення патрульно-постової служби підрозділами ВСП [6].

В умовах воєнного стану такі підрозділи здійснюють патрулювання не лише в межах гарнізонів, а й у районах бойових дій, супроводжуючи військові колони, забезпечуючи безпеку руху військової техніки, контроль за дотриманням правил військової дисципліни й заходів комендантської години [4; 6].

Особливу роль відіграє функція охорони та конвоювання військовослужбовців, які перебувають під вартою, а також засуджених до дисциплінарного батальйону. У період воєнного стану це завдання набуває першочергового значення для запобігання втечам, заворушенням і надзвичайним подіям серед військових контингентів. Відповідно до наказу Міністерства оборони України №178 від 5 липня 2022 року Військова служба правопорядку здійснює охорону, конвоювання, перевезення та передачу таких осіб компетентним органам [7].

У системі забезпечення військової безпеки важливою функцією ВСП є запобігання правопорушенням і розшук військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини. Це завдання набуло особливої актуальності під час активної фази бойових дій, коли зростає навантаження на військові підрозділи та виникають випадки порушення дисципліни. Зазначена діяльність регулюється Законом України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» та Інструкцією Міністерства оборони №604 від 29 листопада 2018 року [1; 8]. У межах цієї функції Військова служба правопорядку проводить розшукові заходи, документує факти правопорушень, готує матеріали для дисциплінарних проваджень і сприяє відновленню правопорядку в частинах.

Окремим напрямом діяльності є забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, що включає супровід військових колон, регулювання руху на маршрутах переміщення військ, запобігання дорожньо-транспортним подіям, а також контроль за технічним станом транспортних засобів Збройних Сил [1]. Ця функція набуває особливої ваги в умовах широкомасштабних переміщень військової техніки, коли порушення безпеки руху може спричинити втрату боєздатності підрозділів чи створення загрози цивільному населенню.

Не менш значущою функцією Військової служби правопорядку є реалізація заходів воєнного стану, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [4]. Підрозділи служби здійснюють підтримання комендантської години, охорону стратегічно важливих об'єктів, пропускний режим на територіях військових гарнізонів і взаємодію з Національною поліцією, Службою безпеки України та іншими правоохоронними структурами. Завдяки цій діяльності забезпечується єдність дій усіх силових органів у сфері охорони правопорядку, що є ключовим чинником обороноздатності держави.

Захист військового майна, матеріальних засобів, зброї, боєприпасів і військової техніки становить ще один важливий напрям функціонування

Військової служби правопорядку, який посилюється у воєнний час. Служба здійснює контроль за обліком і збереженням матеріальних ресурсів, запобігає крадіжкам, зловживанням, диверсіям і несанкціонованому доступу до озброєння [1].

Таким чином, у період воєнного стану Військова служба правопорядку виконує стратегічно важливу місію – забезпечення правопорядку, дисципліни й законності у військовому середовищі, що безпосередньо впливає на боєздатність Збройних Сил України. Її діяльність охоплює широке коло завдань – від патрулювання і конвоювання до захисту військового майна, контролю дисципліни й участі у виконанні рішень військового командування. Сучасні умови війни засвідчили, що Військова служба правопорядку стала не лише органом забезпечення діяльності ЗС України, а й повноцінною складовою системи національної безпеки та оборони, без якої неможливе ефективне функціонування армії та збереження правопорядку [1; 2; 4; 6; 7; 8].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» від 07.03.2002 №3099-III.
2. Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 №1932-XII.
3. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 №3543-XII.
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII.
5. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, затверджений Законом України від 24.03.1999 №550-XIV.
6. Наказ МОУ №169 від 22.06.2021 «Про внесення змін до Інструкції про організацію патрульно-постової служби ВСП».
7. Наказ МОУ №178 від 05.07.2022 «Про затвердження Порядку несення служби охорони й конвоювання підрозділами ВСП».
8. Наказ МОУ №604 від 29.11.2018 «Про затвердження Інструкції про організацію доповідей і донесень про події та правопорушення у ЗСУ».